

821.135.1

scriitori
români
contemporani

BORCO ILIN

JURNAL
DE PUSTĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ana-Maria Vieru
DTP: Corina Roncea, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2021

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Ilin, Borco
Jurnal de pustă / Borco Ilin. – București: Humanitas, 2021
ISBN 978-973-50-7331-2
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Limba în care să nu mor

Caut limba în care vom înțelege toți de ce nu am murit înainte de vreme.

Azi-noapte am vorbit în somn o limbă necunoscută. Mă auzeam vorbind în timp ce dormeam, dar nu mă puteam trezi din vis. Foarte, foarte coerent. Încercam să-mi dau seama, fiind conștient că mă *aud* cum visez, despre ce limbă e vorba. Erau mai multe la un loc, slava și sanscrita, iraniana, araba. Nu înțelegeam nimic din ce zic, însă totul avea noimă, militam pentru ceva, nu știu pentru ce. Era un crez în joc. Câteodată e minunat să nu știi câte știi. Aș vrea să știu însă că pot stăpâni ceea ce cunosc. Nu pot, pentru că doar am impresia că știu. Nu știu care mi-e limba. Nu-s cele două cu care m-am născut, nici engleza pe care am învățat-o și pe care mintea a ales-o să meargă în fața rudei, pentru că e simplă și ușoară și plină de scurtături și acces direct. Regret că nu-s mai școlit în toate, mai șlefuit în gândire, mai ordonat. Că sunt doar instinct și scânteie și explozie nedorită, uneori magic, alteori de prost gust. Nu-mi aparțin deloc.

Mai am două țigări. La mine la butic încă se mai dă la bucată, 1,5 lei firul de Dunhill negru. Îmi pun de o cafea la pastilă. E șase dimineața. Încerc să fac un text pentru Radio Timișoara. Oblojesc cana cu miere zaharisită. O să iasă mișto cafa. Azi stau acasă și scriu, nimic mai ușor, nimic

mai alienant. Tot timpul mor. Ce fetiș straniu: oboselile mă revigorează. Fk.

Nu ne naștem liberi, nu ne naștem spontani, din moment ce venim pe lume cu anumite mesaje din lichidul amniotic. Avem în noi ceva deja condiționat, nu? Aș fi vrut să mă fi născut cu limba gata predestinată, care să mi se potrivească în toate, la comportament, la exprimare, la caracter, la căderi, la năzuințe. Să nu fie nevoie să mă reinventez prin exprimare, să mă readaptez la sinele meu neconturat, să mă devin. Exprimare și expresie suntem doar în viață, asta e singura noastră nemurire. Cafa a fost bună, bag o banană și ies la alergat un pic, prin cartier, să-mi fac datoria față de o tinerețe care nu mi se mai pliază pe mufă de mult, oricât de șmecher m-aș crede.

Nu mi-am găsit limba în care să scriu. Nu simt limba română la perfecție, așa cum ar trebui, așa cum aude un dirijor orice sunet, orice tonalitate. Așa cum mîngea le crește marilor fotbaliști din gleznă, din tibie, din călcâi. Nu am o limbă care crește din mine, ci doar limbi care mă primesc, mă tolerează până la un punct. Limba română doar o intuiesc, mă dau pe lângă ea. Înainte de a scrie cuvântul, trebuie să-l văd. Poate că așa ceva nu există, limba-ta-mănușă. Mi-am găsit doar limba în care alerg, limba în care obosesc plăcut. Parcă aș mai avea resurse, dar pista se termină. Este româna. Iar limba în care, cum ar zice poezii, gândul mă vorbește, și cuvântul devine tăcere, e sârba. Pentru că e încăpătoare, cel puțin pentru mine, care-s vorbitor nativ. Însă și ea doar se apropie de ceea ce aud, dar nu știu să spun. Sârba e limba în care mănânc cireșe, limba în care îmi adun haita de lupi, limba pe care o tac de multă vreme deja. E mai degrabă dialectul în care mi-am strâns sinele în brațe măcar o dată. Nu e vreo limbă concretă.

Îmi adun poeziile și prozele scrise pe foi, în ambele limbi – și în ambele sunt scrise amestecat, cu caractere românești,

chirilice și sârbo-latine. Cum ar fi de exemplu „nu-mi адук аминте când am înotat ултима оară până la ђамандурă“. Limba în care inima joacă zaruri cu o altă inimă, a altcuiva, dar pe care o cunosc de undeva. Limba în care *versurile tac din stâncă* e tot un jargon de duminică. Dar, fapt dovedit, înjur în sârbă. Emoțiile, de orice fel ar fi, explodează în sârbă. De regulă, soarele și sângele predomină. Ceea ce aștern în română mi se pare mai frumos, iar ceea ce scriu în sârbă mi se pare mai tare, lipsit de negocieri. Există anumite stări care se pot spune cel mai bine doar într-una din cele două limbi. Însă nu mi-am găsit limba în care să scriu ceea ce nu știu de unde știu, limba pe care să nu mor. Așa că, și atunci când scriu, tăcerea mea groaznică învăluie lumea ca un răget de leu care se-mperechează cu moartea, viscol de tăcere, viscol de tăcere tare. Sinele meu corcit cu moartea învinge atunci când trebuie să supraviețuiesc, adică să spun ceva, să scriu ceva. Deoarece refuz să cred că viața e o donație anonimă care la un moment dat se transformă într-o licitație pentru moarte.

Am venit asudat și bătrân de la alergat. Mort. Nu mai fac eu din astea. Tinerețea nu se poate recupera. Nu se poate recupera acel nimic magnific, duelul cu moartea în care câștigai necondiționat, fără să știi că pierzi, fără să simți asta. Mai bine scriu. Într-o limbă în care vom înțelege toți de ce nu am murit înainte de vreme.

CARTEA I
ARANCA *via* CASABLANCA

Tânărul și marea

La șapte ani, am construit prima și poate ultima plută, din niște scânduri de cocină, toate putrezite. Am vrut să navighez pe Aranca, spre tărâmurii necunoscute. Știam că pârâul curge până în Iugoslavia. Șapte zile am tot cârpit-o în șopronul de trestie al bunicului. Apoi am târât-o, legată cu o sfoară, prin fundul grădinii, la malul Arancăi. Atâtea cuie am băgat în scânduri, încât pluta s-a scufundat de îndată ce am pus-o pe apa plină de puf alb de găște.

Treizeci de ani mai târziu, m-am angajat pe un vas de croazieră, pe Mediterana. Între aceste două vârste, pe la șaișpe ani, prietenul meu de o viață, Sami de la sat, și cu mine am coborât într-o barcă pneumatică de doi lei pe Mureș, de la podul de mașini din Arad spre Aranca. Am estimat că facem cei treizeci de kilometri pe apă în câteva ore. Însă Mureșul șerpuia, avea curbe largi de tăiat, de vâslit. O sârmă de la pompa cu care am umflat barca ne-a spart fundul și am și scăpat o vâslă în apă. În cinci ore am ajuns doar la Trei Insule, tot la Arad. Ne-am cățărat pe podul mobil din bărci de fier și ne-am întors la sat cu autostopul.

„La pescuit de dolari la bordul unui vas de lux“ zicea titlul unui articol din *Ziarul Financiar* pe care l-am văzut în 2005 și care m-a intrigat. Tocmai eșua lamentabil povestea de dragoste a vieții mele de atunci: o relație extraconjugală cu

o doctoriță al cărei soț ne urmărea cu trei echipaje de detectivi particulari, să poată demonstra infidelitatea soției în caz de divorț și repartizarea copilului spre îngrijire uneia din părți. Toată povestea s-a terminat cât se poate de prost, după un an de chin, consumată în lifturi, apartamente închiriate, toalete de supermarketuri și prin parcuri, cu detalii care încearcă limita bunului simț. Însă nu despre asta e povestea, ci despre pustă. De data asta despre mare, deșertul albastru. Douăzeci de zile a durat acel ocol al pământului. Sunt paisprezece ani de când n-am scris nimic despre asta. Am considerat că această perioadă este vrednică de o carte întreagă, și, pe undeva, ar fi. Însă n-am avut niciodată disciplina scrisului, hărnicia aia necesară, deoarece, la urma urmei, întreaga mea viață mi s-a părut firească așa cum a fost – de trăit, nu de scris.

Cartea de față ar fi putut să conțină povești incredibile, dar aș fi riscat să fiu acuzat de fantasmagorii, și, ca urmare, multe evenimente savuroase le voi trece sub tăcere. N-am coaie de scriitor, asta e. N-am tăria să-mi asum public propria mea viață. Și dacă aveam, n-ar fi fost de folos nimănui, decât poate mie, pe patul de moarte. O moarte pe care sigur aș fi murit-o pe undeva direct din picioare, fără să-mi pot savura gloria asumării de sine. Simpla conviețuire cu mine însumi a fost o performanță istovitoare, o împovărare atinsă pe ici-colo cu mici glorii personale, glorii care contează doar pentru noi înșine.

În 2005, demisionasem de la săptămânalul sârbesc *Naša Rec*, în urma presiunilor Uniunii Sârbilor din România, după ce am publicat un articol în revista belgrădeană *NIN*, despre vizita președintelui de atunci, Tadić, în comunitatea sârbă. Președintele a dat țara noastră ca exemplu al mersului către Europa. În acea zi, din gangul din Piața Unirii al sediului Uniunii Sârbilor, în care abia am pătruns ca ziarist cu acre-

ditare – nu putea trece nici musca –, mi s-a furat bicicleta. În *NIN* am scris că președintele Tadić mi-a furat bicicleta, să ajungă mai repede în Europa promisă tuturor. Consulatul sârbesc din Timișoara s-a autosesizat și a declarat articolul meu incident diplomatic. Încă eram în practică la *NIN*. M-a sunat consilierul președintelui sârb și m-a întrebat cât costă bicicleta. Și mi-a adus personal la sediul redacției belgrădene cei șaptezeci de euro pagubă. Prestigioasa *NIN* a publicat două articole semnate de mine, mari, cu fotografia mea. Cei din consiliul sârbilor din Timișoara au decis că nu-s bun pentru fițuica lor, așa că m-am luat și am plecat, lăsând în urmă singura viață pe care mă axasem profesional și social. Haios e faptul că peste cincisprezece ani voi ajunge să semnez din nou materiale pentru același ziar, în cu totul alte condiții.

N-aveam job, trăiam din traduceri de manuale școlare într-o cameră închiriată în zona „Ștefan Stâncă“. Relația și slujba s-au dus naibii, așa că am pornit în lume. M-am dus la firma de recrutare de la Brașov și am obținut un post de fotograf de pasageri pe un vas de croazieră pe Mediterana, la firma Costa Europa. Apoi am plecat în Ucraina, la Odessa, să obțin certificatul internațional de marinar, valabil cinci ani – condiție obligatorie pentru angajare pe mare. Toată șatra, cu comisioane, drumuri și bilete a costat 1.500 euro. Tata vânduse un hectar de pământ să-mi asigure șansa asta de reușită în viață. După trei săptămâni m-am întors, cu coada între picioare.

Fugind de recentul meu rateu în ale iubirii, în autobuzul spre Odessa m-am îndrăgostit de o fată faină din Brașov. Purta același nume ca și chixul meu din Timișoara. Ne vom face o viață nouă pe mărire lumii. S-a îndrăgostit și ea de mine. Incredibil cum le reglează viața pe toate. Doar că a primit repartiție la o altă companie, pe alt vas, pe altă mare.

În Savona, drumul spre port și îmbarcarea în sine au fost un coșmar. Ai o adresă la care trebuie să ajungi, dar denumirile străzilor în Italia sunt altfel repartizate decât la tine în oraș, pe square-uri, piețe, piațete cu același nume. Dacă n-ai GPS, Waze sau internet portabil, ai încurcat-o. Nimeni nu știe limba ta, puțini înțeleg engleza. Cartela de telefon pe țara cutare e complicat de activat, taxiuri nu-ți poți permite. După șase-șapte ore de rătăcirii și eșecuri, am dat de firma care mi-a eliberat certificatul de îmbarcare. Apoi, după alte două ore am ajuns în port, la vapor. Parcă eram în fața Titanicului. În mintea mea auzeam gloriosul *Arrival* de la ABBA, și eram în fața Statuiei Libertății, precum emigranții ajunși în Țara Promisă în anii dinaintea Marii Crize, cu sentimentul că de aici le vor fi curmate grijile. A meritat să lupt pentru asta. Îmi voi face o viață nouă, voi vedea lumea pe gratis, plus salariu. Părinții mei vor fi mândri de mine. Îmi voi cumpăra un Seat Leon când ajung acasă, o voi uita pe doctorița pulii, voi fi atât de umblat, încât tot ce voi dori va fi întemeierea unei familii, cu copil, cățel și purcel. Dar soarele va apune întotdeauna la vest, ca în Rio Bravo, iar vântul de pe punte te va arunca în întâlnirea cu sinele tău încă neconturat – *just my rifle, my poney and me*.

Colegii mei fotografi erau de meserie electricieni, șoferi, manipulatori marfă și portari. Se uitau la mine ca la naiba. CV-ul meu era beton. Fiecare fotografie avea imprimată pe verso data și numele fotografului, nu era loc de neclarități. Se muncea paisprezece ore pe zi, șapte zile pe săptămână. Era finalul lui septembrie. Undeva departe, în altă viață, Aranca și Mureșul înghițeau apusul în lipsa mea.

La 9.00 dimineața eram călare pe turiștii care mergeau la micul dejun. La prânz eram peste ei la piscină. Când ieșeau de la restaurant le atârnam de gât pe promenada de pe punte. La cină, la masă, eram pe ei. Îi rugam să zâmbească, să se

țină în brațe, mutam din fața lor flacoanele de apă, sticlele și paharele. Ca să fie vandabilă, o fotografie nu trebuia să conțină aceste surplusuri. Pozele costau între șapte și douăzeci de euro bucata, în vremurile în care toți turiștii aveau aparate foto digitale. În fiecare seară, compania foto arunca la gunoi câțiva saci de fotografii nevândute. După cină, când mergeau la teatru, din nou călare pe ei: îi înghesuiam lângă un poster cu imagini tropicale. La îmbarcare, făceam câte trei-patru fotografii la 1.500 de pasageri cu căpitanul, salvamarii și manechinii îmbrăcați în costume de marinar. În total, vreo 10.000 de poze în ziua aia. Și toate trebuiau să fie făcute vandabile, nu aiurea, că pentru asta erai angajat.

După îmbarcare, urma fotografierea la exercițiul de *boat drill*, adică de instruire în caz de înec, de lansare a bărcilor auxiliare în mare, de utilizare a vestelor de salvare, de dirijare a oamenilor prin vapor în caz de catastrofă. Fiecare angajat răspundea de calmarea și dirijarea maselor pe câte o porțiune din vapor – treptele A, B sau C, lifturile, coridoarele, culoarele, căile de acces spre punte, nivelurile etc. În zilele în care vasul acosta în vreun punct turistic – piramidele din Egipt, Barcelona, Tenerife sau porturi fără nume – mergeai cu ei și îi năpădeai cu poze. O muncă absolut intruzivă, o agresiune continuă, una-ntruna. Ajungeai să cunoști turiștii, să le cumperi bunăvoința prin amabilitate, să se lase fotografiați, căci de asta depindea jobul tău – de pozele pe care le făceai și care se vindeau.

Cireșa de pe tort a fost că ne contractaseră pe o anumită sumă și în realitate ni s-a dat jumătate. La micul dejun și la prânz aveam la dispoziție fix 30 de minute ca să coborâm trei culoare până la cantină, să stăm la coadă la mpinge-tava, să mâncăm, să ne bem cafeaua la o țigară și să ajungem înapoi, sus. Fiecare etaj avea puntea A, B, C, D, E, culoarul 1, 2, 3, 4, scările secundare acolo și acolo. Îți ia două săptămâni

Cuprins

Limba în care să nu mor	5
-------------------------	---

Cartea I ARANCA via CASABLANCA

Tânărul și marea	11
Accident în Occident	19
Naufraziul de acasă	25
Epilog	29

Cartea II TEMNIȚA

Soldățeasca pe Olanda	33
Ilie Morcov	38
Trenurile Fridei	45
Raidul prin Mehala	54
Bastarzii soarelui	59

Cartea III ACASĂ

16 LIN	67
Preocupări de după-amiază	69
Bastardul rece	73
Pierderea paradisului pierdut	76
Grasa de azi-noapte	84

Sex-simbolul din Șagului	86
A opta zi	88
<i>Unfuck me</i>	92
Doina	97
Ridică-te, domnule...!	99
Paradise City	100
Sex, cox, box	103
Inimă de oțel	106
Rio Bravo de pe Aranca pe strada Mureș	109
Cură de revelion	112
Dragă Moarte	115

Cartea IV
PUSTI ME

Grănicerul	121
Luntrașul	134
Nagualul	141
Marco Polo	145
Bojidar	148
Alamo pe Aranca	151
Nunta mea e în fiecare zi	158
Sfârșitul lumii	161
Spre Totina	163
Mirele negru	165
Când a murit timpul	167